



Liikenne- ja viestintäministeriö
Kirjaamo

s-posti: kirjaamo@lvm.fi

Viite: lausuntopyyntöne 21.5.2010

Digitaalinen agenda

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y. kiittää mahdollisuudesta antaa asiassa lausunto. Digitaalisen agendan seitsemästä toimenpidealasta arvioimme seuraavassa ensisijaisesti digitaalisten yhteismarkkinoiden luomista koskevaa päämäärää musiikin tekijänoikeuksien hallinnoinnin näkökulmasta.

1. Teoston pääviestit

- Rajat ylittävän musiikin verkkokaupan kehittyminen ei edellytä kollektiivihallintoa koskevaa sääntelyä, koska oikeuksien saatavuus järjestyy markkinoiden toiminnan kautta.
- Suomalainen tekijänoikeuksien kollektiivihallinto toimii nykyisellään hyvin ja avoimesti eikä sen ohjaus tai valvonta edellytä lisäsääntelyä.
- Orpoja teoksia koskevan sääntelyn esikuvaksi soveltuu pohjoismainen sopimuslisenssimalli.
- Komission on puututtava tiukemmin ja nopeammin verkkopiratismiin, joka haittaa erittäin tuntuvasti online-markkinoiden kehittymistä.
- Digitaalinen agenda ei ole teknologinen projekti, vaan teknologian ja sisällön positiiviseen keskinäiseen vuorovaikutukseen perustuva prosessi, jonka onnistumiselle kiinnostavien ja laadukkaiden digitaalisten sisältöjen ja palvelujen merkitys on ratkaiseva.

2. Tekijänoikeuksien kollektiivihallinnointi mahdollistaa online-markkinan kehittymisen

Digitaalisen agendan lähtökohta on, että Eurooppa on kansallisten online-markkinoiden muodostama tilkkutäkki, mikä estää eurooppalaisia täysimääräisesti hyötymästä digitaalisista sisämarkkinoista. Tämä koskee myös eurooppalaisia sisältömarkkinoita, joita verrataan erityisesti Yhdysvaltain markkinoihin. Esteeksi Euroopan laajuisen online-musiikkikaupan perustamiselle viitataan siihen, että palveluntarjoajan tulee neuvotella jokaisessa 27 jäsenvaltiossa toimivan oikeuksien hallinnointiyhteisön kanssa.

Komission tässä antama tieto on vanhentunut. Ns. Case CISAC –kilpailunvalvontaprosessin (COMP/C2/38.698) päätteeksi 16.7.2008 annetun komission päätöksen tuloksena eurooppa-

laisten musiikin alan tekijänoikeusjärjestöjen välisiä oikeuksien hallinnoinnin yhteistyösopimuksia uudistettiin. Toisessa jäsenvaltiossa toimiva järjestö voi nyt tietyin edellytyksin lisensoida esimerkiksi Teoston edustamien suomalaisten musiikin tekijöiden online-oikeuksia omaa maataan laajempaankin käyttöön, jopa koko Unionin alueelle. Teosto edellyttää luonnollisesti sopimuskumppaneiltaan riittävää suorituskykyä ja osaamista myös oman kotimarkkinan ulkopuolella sekä suomalaisten oikeudenhaltijoiden kannalta tyydyttävää hintatasoa ja teosten käyttöä vastaavia tilityksiä. Vastaavanlaiset muutokset on tehty kaikkien Teostoa vastaavien eurooppalaisten järjestöjen keskinäisiin sopimusjärjestelyihin. Alueelliset tai Euroopan laajuiset käyttöluvut eivät siis enää välttämättä edellytä sopimista jokaisessa kohdemaassa toimivan hallinnointijärjestön kanssa.

Komission näkemys musiikin online-markkinoiden kehittymättömyydestä on myös asiallisesti virheellinen, sillä internetiin on viime vuosina syntynyt laajamittainen ja monimuotoinen online-musiikkipalvelutarjonta. Esimerkkeinä suomalaisille kuluttajille suunnatuista palveluista voidaan mainita n. 10 matkapuhelimien soittoaäniä tarjoavaa kauppapaikkaa, n. 20 musiikkitiedostoja myyvää verkkokauppaa sekä n. 30 internet-radiota. Lisäksi tarjolla on useita musiikin tilauspalveluita, kuten Comes With Music tai Spotify. Oikeuksien saatavuus ei siten ole ollut este uusien palveluiden syntymiselle. Niiden menestystä osoittavat myös esimerkiksi Suomen Ääni- ja kuvallennetuottajat ÄKT ry:n tuoreet tilastot, joiden mukaan vuoden 2010 ensimmäisen kvartaalin aikana digitaalinen äänitemyynti kasvoi 41 % edellisvuoteen verrattuna. Digitaalinen äänitemyynti muodostaa jo lähes 20 % äänitteiden kokonaismarkkinoista Suomessa, mikä on lähellä eurooppalaista keskitasoa.

Asiakirjasta ei käy ilmi se, että online-oikeuksien alueellisuuteen liittyvä vakiintumattomuus on pitkälti komission itsensä aiheuttamaa. Vuoden 2005 komission suositus musiikin laillisiin verkkopalveluihin liittyvästä rajat ylittävästä oikeuksien kollektiivihallinnoinnista (2005/737/EY) ja samanaikaisesti käynnissä ollut Case CISAC -prosessi ovat antaneet oikeudenhaltijoille ja muille toimijoille ristiriitaisia signaaleja ja vaikeuttaneet toiminnan suunnittelua ja oikeuksien hallintointia käytännössä. Komission toimien heikosta koordinoinnista johtuen erityisesti rajat ylittävien musiikin verkkopalveluiden lisensointi on viime vuosina muuttunut monimutkaisemmaksi ja osin myös vaikeutunut.

Viime aikoina on käynnistetty useita työryhmiä ja tehty aloitteita rajat ylittävän lisensoinnin kehittämiseksi. Edellisen komission aikana kilpailukomissaari *Kroesin* johtamissa pyöreän pöydän keskusteluissa (Online Commerce Roundtable) esiteltiin valmisteilla olevia suunnitelmia ja toimenpiteitä uusiksi musiikin lisensointimalleiksi. Keskusteluihin osallistui sekä musiikin oikeudenhaltijoiden että käyttäjäryitysten edustajia. Yleiseurooppalaisessa mittakaavassa valmistelu etenee tekijänoikeusjärjestöjen yhteisjärjestön CISACin työryhmässä komission seurannassa. Pohjoismaiset järjestöt tekevät tiivistä yhteistyötä NCB Hub –lisensointimallin puitteissa. Komissio on pitänyt NCB Hubia hyvänä esimerkkinä toimivasta alueellisesta rajat ylittävästä verkkolisensointiyhteistyöstä. Malli helpottaa Pohjoismaiden ja Baltian markkinoille suunnattujen online-palveluiden lisensointikäytäntöjä, sillä palveluntarjoaja voi saada NCB Hubin kautta laajat oikeudet sisältävän käyttöluvan, joka kattaa kaikki kahdeksan maata.

Oikeuksien saatavuus ei käsityksemme mukaan ole todellinen este musiikin online-markkinoiden kehittymiselle edellyttäen, että komissio kykenee toimimaan johdonmukaisesti ja koordinoimaan omaa työtään. Huomattavasti suuremman esteen rajat ylittävälle verkkokaupalle muodostavat asiakirjassa kuvatut sähköiseen maksamiseen, tietoturvaan ja yksityisyyden suojaan liittyvät ongelmat.

Komissio aikoo vuoden 2010 aikana laatia ehdotuksen orpoja teoksia koskevaksi direktiiviksi. Pidämme suotavana, että orpoja teoksia koskeva ratkaisu rakentuisi mahdollisimman pitkälti pohjoismaisen sopimuslisenssimallin (extended collective license) varaan. Se on vuosikymmenien kuluessa hyväksi havaittu lisensiointiratkaisu, joka lisää teosten käyttäjien oikeusvarmuutta samalla kun teosten käytön korvaaminen oikeudenhaltijoille turvataan.

3. Tekijänoikeuksien kollektiivihallinnointi toimii hyvin eikä vaadi lisäsääntelyä

Asiakirjassa vaaditaan, että oikeuksien kollektiivihallinnon toimintaa ja läpinäkyvyyttä on parannettava ja sopeutettava teknologiseen kehitykseen oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien luottamuksen säilyttämiseksi ja rajat ylittävän lisensioinnin helpottamiseksi. Tässä tarkoituksessa komissio aikoo valmistella vielä kuluvan vuoden aikana ehdotuksen kollektiivihallintoa koskevaksi puitedirektiiviksi.

Opetusministeriön vuonna 2007 julkaisemassa Tekijänoikeuden suuntaviivoja -keskusteluasiakirjassa todettiin, että "kansainvälisessä vertailussa suomalainen tekijänoikeuksien yhteisvalvontajärjestelmä on erittäin kehittynyt ja kustannustehokas. Toiminta on ammattimaista, ammattimaisesti organisoitua ja vakiintunutta." EU-alueen tekijänoikeushallintojen keskinäisissä vertailuissa suomalaiset järjestöt ovat säännönmukaisesti kärkisijoilla vertailtaessa kustannustasoa, markkinakattavuutta, tilitysten tarkkuutta ym. tehokkuusmittareita. Suomalaiset tekijänoikeusjärjestöt ovat toiminnassaan avoimia ja läpinäkyviä, ja hoitavat aktiivisesti sekä kansallisia että kansainvälisiä sidosryhmäsuhteitaan.

Tekijänoikeusjärjestöjen toiminnan julkinen valvonta järjestyy Suomessa kahta tietä. Sopimuslisenssijärjestöksi hyväksytyt järjestöt tulee vuosittain raportoida tästä toiminnastaan opetus- ja kulttuuriministeriölle, joka voi esimerkiksi antaa järjestölle sen toimintaa koskevia määräyksiä. Järjestöjen toimintaa kilpailunrajoituslainsäädännön näkökulmasta puolestaan valvovat kaikilta osin kilpailuviranomaiset. Kilpailunvalvonta voi olla ennakkollista ja perustua esimerkiksi Kilpailuviraston ja järjestöjen välisiin hinnastoihin tai lupaehtoihin tai jälkikäteistä esimerkiksi aineistojen käyttäjien tekemien huomautusten tai valitusten vuoksi. Kuten Case CI-SAC on osoittanut, myös EU:n kilpailuoikeuteen perustuva komission valvonta ulottuu suomalaisten järjestöjen toimintaan.

Oikeuksien kollektiivihallinnointi ja sitä hoitavat tekijänoikeusjärjestöt tarjoavat eri osapuolille markkinoiden toimintaa helpottavia ja mm. transaktiokustannuksia tuntuvasti alentavia ratkaisuja. Järjestöjen laaja edustavuus, monissa tilanteissa sopimuslisenssillä täydennettynä, takaa musiikin ja muiden aineistojen käyttäjille oikeusvarmuuden sekä koti- ja ulkomaisten aineistojen monipuolisen ja ennustettavan saatavuuden.

Oikeudenhaltijoille kollektiivihallinto tarjoaa pääsyn kustannustehokkaan ja ammattitaitoisen kanavan kautta lisensioinnin eri markkinoille kotimaassa ja ulkomailla sekä teosten todelliseen menekkiin perustuvan tuoton. Järjestöllä on myös aatteellinen tehtävänsä edustamiensa oikeudenhaltijoiden etujen edistämiseksi esimerkiksi lainsäädännössä sekä kansallisen kulttuurin puolustamisessa ja alan toimintaedellytysten turvaamisessa.

Tekijänoikeusjärjestöjä tai oikeuksien kollektiivihallinnointia koskevalle yhteisöoikeudelliselle sääntelylle ei kansallisesta näkökulmastamme ole tarvetta eikä perusteita. Myös komissio korostaa asiakirjassa, ettei lainsäädäntöä tarvita, mikäli markkinaosapuolten sopimustoiminta sujuu. Muutoinkin on selvää, ettei online-markkinoiden uusia liiketoimintamalleja kehity komission käskystä vaan markkinoiden vapaan toiminnan tuloksena.

4. Verkkopiratismi on todellinen este online-markkinoiden kehittymiselle

Komissio ei asiakirjassa juurikaan osoita aloitteellisuutta suhteessa tekijänoikeuden valvontaan internetissä. Ainoastaan jaksoon 2.1.1. toimenpiteeksi kirjattu enforcement-direktiivin tarkastelu ja sidosryhmien kuuleminen vuoteen 2012 mennessä on nähtävissä tämän suuntaiseksi aloitteeksi. Tämä on silmiinpistävää siksi, että jaksossa 2.3. on esitetty lukuisia toimenpiteitä verkkoturvallisuuden ja luottamuksen lisäämiseksi.

Asiakirjassa esitetyt toimet internet-piratismiin vastustamiseksi ovat aivan liian vaatimattomia ja hitaita. Ääniteteollisuuden esittämien arvioiden mukaan internetin vertaisverkoissa liikkuu laitontomia äänitetiedostoja 20 kertaa enemmän kuin laillisten verkkokauppojen kautta myydään kulluttajille. Luovan työn tekijät ja yrittäjät Lyhty -projektin teettämän 25.5.2010 julkaistun laajan haastattelututkimuksen tulosten perusteella 16 prosentissa suomalaisista kotitalouksista ladataan internetissä luvatta levitettyjä tiedostoja. Vuositasolla kodeissa ladataan yli 150 miljoonaa laitonta tiedostoa. Vastaajien ilmoitusten mukaan 30 % näistä ostettaisiin laillisesti, ellei ilmaisvaihtoehtoa olisi. Vähittäismyyntihinnoilla tämä merkitsee 355 miljoonan euron menetystä vuosittain.

Laillisia palveluita on erityisesti musiikin online-kaupassa runsaasti saatavilla. Haasteena on kuluttajien houkuttelu ja ohjaaminen käyttämään niitä. Näin ei tule tapahtumaan, jos laitton vaihtoehto on helposti ja riskittömästi saatavilla. Tästä syystä teleyritysten vastuuta internetin tekijänoikeusloukkausten valvonnassa tulee korostaa ja oikeudenhaltijoille varmistaa tehokkaat ja nopeat keinot loukkauksiin puuttumiseen. Näin on toimittu jo esimerkiksi Ranskassa ja Iso-Britanniassa. Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriön 26.5.2010 julkistama lakiehdotus kohdennettujen ilmoitusten lähettämisestä tekijänoikeuksia loukkaavasta toiminnasta epäillyn teleliittymän haltijalle on oikeansuuntainen mutta ei vielä riittävä toimenpide. Lisäksi tarvitaan keinoja reagoida toistuviiin oikeudenloukkauksiin sekä riittäviä seuraamuksia niihin syyllistyneille.

Komissio on yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa organisoinut viimeksi kuluneen vuoden aikana piratismiin vastaisia toimenpiteitä koskevaa laajamittaista työryhmävalmistelua (esimerkiksi sisämarkkinapäaosaston työryhmät *European Observatory on Counterfeiting and Piracy* ja *Working Group on Illegal Up and Downloading*). Näiden ryhmien tekemästä taustatyöstä ei

asiakirjassa näy jälkeäkään. Kuitenkin internetin turvattomuus – kuluttajille, oikeudenhaltijoille tai investoijille – on kaikkein tehokkain este online-markkinoiden kehittymiselle. Suomen tulee edellyttää komissiolta rohkeampaa ja rivakampaa otetta internet-piratismiin vähentämiseksi nopein ja tehokkain toimenpitein.

5. Kiinnostavat sisällöt ovat online-markkinoiden toiminnan ja kasvun edellytys

Asiakirjan mukaan digitaalisen talouden kasvu perustuu positiiviseen, itseään vahvistavaan kierteseen. Yhteentoimivassa ja rajattomassa internetissä tarjolla olevat houkuttelevat sisällöt ja palvelut luovat kysyntää nopeampiin ja tehokkaampiin internet-liittymiin, mikä edelleen luo edellytyksiä investoida yhä nopeampiin yhteyksiin. Komissio kehottaa Eurooppaa jatkamaan sinnikäästi digitaalisen sisällön luomisen, tuotannon ja jakelun saroilla.

Tätä lähtökohtaa vasten tarkasteltuna asiakirja on hyvin niukkasanainen kulttuurituotannon ja luovan toimialan merkityksestä ja toimintaedellytyksistä. Digitaalinen agenda näyttäytyy asiakirjan valossa ensisijaisesti teknologisenä projektina, joka ottaa kiinnostavat ja laadukkaat sisältötuotteet annettuna resurssina. Kärjistäen voi sanoa, että näin toimien sisältö asetetaan teknologian palvelukseen kun tavoitteena pitäisi olla tasapaino ja komission kuvaaman positiivisen kierteen mukaiset sisällön ja teknologian myönteiset keskinäiset seurannaisvaikutukset.

Asiakirjassa viitataan EU:n vuonna 2006 ratifioimaan UNESCO:n kulttuuri-ilmainsuuden moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevaan yleissopimukseen ja todetaan sen yhteys esimerkiksi digitaaliseen Europeana -kirjastoon. Kulttuurinen monimuotoisuus merkitsee kuitenkin myös Euroopan kansallisten ja alueellisten kulttuuri- ja kielialueiden ja niitä vastaavien sisältömarkkinoiden tunnustamista. Markkina-alueena Eurooppa ei ole eikä voi olla samalla tavoin yhtenäinen kuin esimerkiksi Yhdysvallat. Esimerkiksi suomalaisilla musiikkimarkkinoilla kotimaisen musiikin osuus myynnistä ja kulutuksesta on yli puolet. Tämä on oman kulttuurimme ja kotimarkkinamme vahvuus. Paikallisuuden ja alueellisuuden tuottama monimuotoisuus on myös koko Euroopan vahvuus ja ominaispiirre, josta komission ei tule pyrkiä eroon vaan josta sen tulee pitää kiinni.

Asiakirjan mukaan komissio aikoo ehdottaa toimenpiteitä 27.4.2010 julkaistun vihreän kirjan *Kulttuuriteollisuuden ja luovan alan teollisuuden mahdollisuudet käyttöön* (KOM(2010) 183 lopullinen) saaman sidosryhmäpalautteen perusteella. Vihreä kirja osoittaa selkeästi linkin teknologian ja sisältötuotannon välillä todetessaan, että ”tieto- ja viestintätekniikan leviäminen riippuu siitä, onko saatavilla laadukasta ja monipuolista kulttuurisisältöä. Kulttuurisisältö siis ratkaisee pitkälti sen, kuinka suuri yleisö hyväksyy kyseiset uudet tekniikat ja Euroopan kansalaisten tietotekniset ja medialukutaidot kehittyvät.” Digitaalinen agenda on vihreässä kirjassa mainittu yhtenä kolmesta komission toimintapolitiikan osa-alueesta, jotka vaikuttavat suuresti siihen, minkälaisin perusedellytyksin kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus voivat toimia digitaalisessa ympäristössä.

Komissio katsoo vihreässä kirjassa, että ”yleisesti ottaen kulttuuriteollisuuden ja luovan teollisuuden perustan muodostavat rikas ja monipuolinen kulttuuriperintö, kyvykkäät taiteilijat ja muut

luovien ammattien harjoittajat, ja ne tuovat luovan työn markkinoille eri tavoin toisiinsa kytkeytyviä yrittäjä- ja innovointipalveluja yhdistelemällä”. Tähän arvioon on kaikki syy yhtyä. Eurooppalaisella kulttuuriteollisuudella ja luovilla aloilla on paljon käyttämätöntä potentiaalia luoda kasvua ja työpaikkoja. Tämän pitäisi asianmukaisesti näkyä myös digitaalisen agendan painotuksissa ja toimeenpanossa.

Komission tulee ottaa oma vihreä kirjansa vakavasti. Digitaalisen agendan teknologiapainotteisuutta pitää tasapainottaa ottamalla myös käytännössä ohjenuoraksi digitaalisten sisältöjen ja palvelujen ratkaiseva merkitys uusien teknologioiden käyttöönottamiselle ja kehittämiselle.

Helsingissä, toukokuun 28 päivänä 2010

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y.

Katri Sipilä
toimitusjohtaja

Martti Kivistö
edunvalvontajohtaja

Mikä Teosto on?

Teosto on vuonna 1928 perustettu säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestö. Edustamme noin 25 000:ta kotimaista musiikin tekijää ja kustantajaa, ja lisäksi vastavuoroisuussopimusten kautta noin kahta miljoonaa ulkomaista oikeudenhaltijaa. Keräämistämme musiikin esitys- ja tallennuskorvauksista jaoimme vuonna 2009 oikeudenomistajillemme 86,5 %.

Teosto toimii yhdyssiteenä musiikin tekijöiden ja käyttäjien välillä huolehtien siitä, että musiikin käyttäjät saavat luvat musiikin käyttöön ja että oikeudenomistajat saavat korvaukset teostensa käyttämisestä. Oikeuksien hallinnoinnin lisäksi Teosto edistää monin tavoin kansallista kulttuuria. Yhdistyksen aatteelliseen toimintaan kuuluu suomalaisen luovan säveltaiteen edistäminen.